

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ Buddhist Integrated Management Model of Nonformal Education for Baankalayanamitra

พระมหาชัยฟ้า ธัญญกุลโกล
Phramaha Chaifa Dhanyakulo^๑
สิน งามประโคน
Sin Ngamprakhon^๒

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยศึกษาจากเอกสาร สอบถาม และสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาของการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตร ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ก่อนนำเสนอเป็นรายงาน การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยรวมถึงการจำแนกข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตร ทั้ง ๔ ด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้ จุดมุ่งหมาย การจัดการ และการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการที่ดี (๒) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ ได้จากกิจกรรมที่ทางบ้านกัลยาณมิตรได้กระทำ โดยมีการรวมใจสวดมนต์ อารธนาศีล นั่งสมาธิ และฟังธรรมตามกาล เพื่อทำความดีตามวิถีของชาวพุทธ โดยใช้หลักธรรมในหัวข้อหลักปฏิรูปเทศ ๔ ได้แก่ สถานที่ อาหาร บุคคลและธรรมะเป็นที่สบาย เรียนรู้เป้าหมายชีวิตที่แท้จริง และ (๓) การนำเสนอเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย แนวคิดและปรัชญา ความมุ่งหมาย ผู้สอน หลักสูตร ความรู้ วิธีการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และกลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับบริการผ่าน BAANKALYA MODEL

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการศึกษาตามอริยาตย์ บ้านกัลยาณมิตร พุทธบูรณาการ

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Educational Administration, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

^๒ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Educational Administration, Faculty Educational Administration, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

Abstract

Research Form of formal education in Buddhist goodwill integration. It aims to offer a form of formal education in Buddhist goodwill integration methodology blended. By studying the documents Inquiries and interviews about the problems of the informal education of goodwill. Check the fit of the model. Before presenting the report, analyzed by standard deviation. standard deviation And analyzing information, including data classification, inductive study found

1. Management of the disposition of goodwill on both sides are right in the fourth level. Ie knowledge, aim, management, learning is integrating well.

2. Development of formal education in Buddhist integration of goodwill. Activities of the way goodwill has been done. The request for percepts, meditation, prayer, solidarity and fair hearing as ever. To do good by way of Buddhists. The main principles of the reform, including Tesco fourth place, food, people and religion as well. Learn the true goal of life

3. Presentation of the proposed management model to study the disposition of goodwill in Buddhist philosophy and the concept of integration includes the goal of teaching how to learn. learning Media Learning activities, assessments and prospects / clients through BAANKALYA MODEL.

Keywords : Model of Nonformal Education, Baankalayanamitra,
Buddhist Integrated

๑. บทนำ

การจัดกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียน สามารถกำหนดเลือกวิธีการเรียน เนื้อหา เวลา สถานที่ หรือสิ่งที่อุบัตืขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน องค์กร แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้บุคคล มีโอกาสแสวงหาและได้ความรู้เกิดการพัฒนาทักษะ เจตคติ ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ในการจัดการศึกษาตาม อัยาศัย ให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้บนฐานของการ สนทนา การจัดการศึกษาตามอัยาศัยเน้นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน ตลอดจนสื่อแหล่งความรู้บุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ โอกาส ความพร้อมเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม^๑

บ้านกัลยาณมิตรจัดเป็นการศึกษาตามอัยาศัยที่มีการจัดการด้านความรู้ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาธรรมะโดยไม่ต้องเดินทางไปวัด แต่มีโอกาสได้ศึกษาองค์ความรู้จากพระอาจารย์ วิทยากรและเจ้าหน้าที่อื่นๆอีก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอยู่ในใจของชาวพุทธทุกคน มีการจัดการเรียนการสอนที่เรียบง่าย เพื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงการศึกษาและการลงมือปฏิบัติธรรมได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงพยายามศึกษาสภาพและปัญหาของบ้านกัลยาณมิตรที่ผ่านมา และตั้งใจที่จะพัฒนาและจัดรูปแบบของการศึกษาตามอัยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรที่อาศัยหลักธรรมมาบูรณาการ เพื่อเป็นการศึกษาแนวใหม่ ที่จะมีส่วนช่วยให้การศึกษาธรรมะแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สะดวกขึ้นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อันจะนำไปประโยชน์สุขมาให้แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมสืบต่อไป

เนื่องจากผู้วิจัยในฐานะผู้สอนบ้านกัลยาณมิตรจำเป็นต้องทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า บ้านกัลยาณมิตรน่าจะเป็นสถานที่ สืบปายะในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีคุณภาพตามแนวทางวิถีพุทธได้ หากมีการวางแผนการจัดการที่ดีตามอัยาศัยเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้ยั่งยืนไปด้วยศีลธรรม อันจะทำให้แผ่นดินไทยเกิดความสมัครสมานสามัคคีและปรองดองเป็นหนึ่งเดียวกันมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขสงบราบนานแสนนาน

^๑ วิศนิตศิลตระกูล และอมรา ปฐภิญโญบุรณ, การศึกษาตามอัยาศัย: จากแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัยาศัย, โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. ๒๕๔๔), หน้า ๕.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาปัญหาของการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตร

๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิง
พุทธบูรณาการ

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิง
พุทธบูรณาการ

๓. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดย
มีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๓.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ประกอบด้วย ๑) แนวคิด ทฤษฎี หลักการ
การศึกษาตามอัธยาศัย ๔ ด้าน ๒) หลักธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดความรู้ และ ๓)
แนวคิดและการบริหารจัดการบ้านกัลยาณมิตรของวัดพระธรรมกาย

๓.๒ **ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก** ประกอบด้วย

๑) **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** มีประชากรและกลุ่ม
ตัวอย่าง คือ (๑) **ประชากร** ได้แก่ ประชาชนที่เป็นสมาชิกของโครงการบ้านกัลยาณมิตรใน
เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี
จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน ๙,๘๕๓ คน (๒) **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่
ประชาชนที่เป็นสมาชิกของโครงการบ้านกัลยาณมิตรโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง
โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan^๔ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๐ คน

๒) **การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** โดยการ
การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับเจ้าของบ้านกัลยาณมิตร
สมาชิก พระอาจารย์ เจ้าหน้าที่ของบ้านกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
จำนวน ๑๒ คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และการสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความ
เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย หรือผู้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม หรือ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรม จำนวน ๙ รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Selection)

^๔ Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. 1970, อ้างใน สุทนต์ ศรีไสย์, (๒๕๕๑),
หน้า ๑๓๒ -๑๓๓.

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ๕ จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดสมุทรสาคร ที่เป็นสมาชิกของโครงการบ้านกัลยาณมิตร

๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น ๑๑ เดือน ตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการบ้านกัลยาณมิตร โดยศึกษาจากเอกสาร สอบถาม และสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๐ คน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) เป็นการนำเสนอภาพรวมของกระบวนการศึกษาวิจัย และข้อซักถาม ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ กระบวนการศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น จำนวน ๗ รูป/คน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ปัญหาของการศึกษาตามอรรถาธิบายของบ้านกัลยาณมิตร ดังต่อไปนี้

๑) ด้านความรู้ที่ได้จากบ้านกัลยาณมิตร พบว่า บ้านกัลยาณมิตรเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาได้ดี ชอบมาบ้านกัลยาณมิตรเพื่อที่จะศึกษาธรรมะวิชาชีวิตเป็นประจำ และจะมาบ้านกัลยาณมิตรล่วงหน้าก่อนเวลานัดหมายสวดมนต์

๒) ด้านจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่ได้รับจากบ้านกัลยาณมิตร พบว่า ชอบที่อาสาเป็นผู้ให้ธรรมทานแก่เพื่อนๆ เสมอๆ ได้เรียนรู้และเข้าใจเป้าหมายชีวิตในทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น มีมโนปณิธานว่าจะต้องไปให้ถึงพระนิพพานซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาให้ได้ในชาติใดชาติหนึ่ง

๓) ด้านการจัดการ พบว่า ได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ ทางธรรมะอยู่เสมอๆ มักอาสาช่วยงานบ้านกัลยาณมิตรด้วยตัวท่านเอง ชอบการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓ สังคัตถุ ๔ เป็นต้น

๔) ด้านการเรียนรู้ พบว่า ชอบเรียนรู้การรับบุญ เช่นการทำความสะอาด บ้านกัลยาณมิตรเพื่อเตรียมรองรับผู้อื่นเสมอ ชอบฟังผู้อื่นแนะนำธรรมะคือ ชอบการฟังธรรมตามกาล ชอบทำกิจกรรมบ้านกัลยาณมิตรโดยเฉพาะเรื่องการจับดี

ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องในเรื่ององค์ประกอบการศึกษาตามอชยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ คมกฤษ จันทร์ขจร ได้ศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาตามอชยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสอดคล้องและผู้บริหารเห็นว่านำไปปฏิบัติได้ ประกอบไปด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการจัดการศึกษาตามอชยาศัย ประกอบด้วย ปรัชญา นิยาม ความหมาย การเรียนรู้ ลักษณะการจัดและผู้จัดการ ๒) การจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ๓) การจัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ๔) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วยประเภทของประสบการณ์ วิธีการ หลักการ และจุดมุ่งหมายของการประเมินความรู้จากประสบการณ์^๕

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องในเรื่องการพัฒนาของความคิดเชิงพุทธบูรณาการที่กับงานวิจัยของ วสันิกา ฉลากบาง ที่ทำวิจัย เรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร” มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและศึกษาผลของการใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนครและศึกษาว่านักศึกษากลุ่มใดที่ได้รับผลดีมากที่สุดจากการทำแบบฝึกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่๑ ที่มีรูปแบบการคิดและมีกัลยาณมิตรต่างกันโดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ ๔๘ คน รวม ๙๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการจำนวน ๒๔ แบบฝึกที่สร้างขึ้นโดยมุ่งฝึกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการขั้นพื้นฐาน ๕ วิธีและกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๖ ชั้นสถานการณ์ในแบบฝึกมีลักษณะเป็นข้อโต้แย้งที่ยังไม่มีข้อยุติและพบได้ในชีวิตประจำวันแบบฝึกที่สร้างขึ้นหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขและ กลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบเป็นอิสระจากสิ่งรอบข้างมีความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการทำแบบฝึกสูงกว่ากลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบขึ้นกับสิ่งรอบข้าง กลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบขึ้นกับสิ่งรอบข้างมีความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและพฤติกรรมการบริโภค

^๕ คมกฤษ จันทร์ขจร, “การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอชยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๑.

ด้วยปัญญาหลังการทำแบบฝึกสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีรูปแบบการคิดแบบเดียวกัน กลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบเป็นอิสระจากสิ่งรอบข้างมีพฤติกรรมการบริโภคด้วยปัญญาหลังการทำแบบฝึกไม่แตกต่างกับกลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบขึ้นกับสิ่งรอบข้าง เมื่อพิจารณาที่รูปแบบการคิดนักศึกษาที่ได้รับผลดีจากการทดลองเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและพฤติกรรมการบริโภคด้วยปัญญาคือนักศึกษาในกลุ่มทดลองที่มีรูปแบบการคิดแบบขึ้นกับสิ่งรอบข้าง การมีกัลยาณมิตรต่างกันไม่ได้ทำให้กลุ่มที่ต่างกันมีความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและพฤติกรรมการบริโภคด้วยปัญญาในระยะต่างๆของการวัดแตกต่างกัน^๒

๕.๒ ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ

๑) ด้านความรู้ที่ได้จากบ้านกัลยาณมิตร ได้จากกิจกรรมที่ทางบ้านกัลยาณมิตรได้กระทำ โดยมีการรวมใจสวดมนต์ อาราธนาศีล นั่งสมาธิ และฟังธรรมตามกาล เพื่อทำความดีตามวิถีของชาวพุทธ โดยเริ่มต้นง่าย ๆ จากการเชิญชวนสมาชิกในครอบครัว รวมถึงเพื่อนบ้านมาร่วมกันสวดมนต์ นั่งสมาธิ และฟังธรรม อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง จัด ๗ กิจวัตรความดี ประโยชน์ของการรักษาศีล ๕ ประโยชน์และวิธีการในการนั่งสมาธิ หลักการทำความสะอาดที่ถูกต้อง เทคนิคการจัดเสื้อผ้าและสิ่งของให้เป็นระเบียบ การจับดีนครอบข้าง ประโยชน์ของการพูดจาไพเราะ การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

๒) ด้านจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ที่ได้รับจากบ้านกัลยาณมิตร เป็นการรวมคนที่รักการปฏิบัติธรรมในพื้นที่ในช่วงที่ไม่ได้มาวัด(รวมคนเก่า)และเพื่อเปิดโอกาสในการชักชวนคนใหม่ เป็นกัลยาณมิตรประจำครอบครัวให้มาถึงหมู่คณะ (สร้างคนใหม่) เกิดการนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติ ฝึกฝนพัฒนาเป็นนิสัยที่ดี เพื่อให้เกิดนำธรรมะไปใช้งานจริง ได้ผลจริงคือความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นเข้าใจเป้าหมายชีวิตในทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ทำงานเป็นทีมที่ช่วยให้ทีมประสบความสำเร็จ รักษาศีล ๕ เป็นประจำทุกวันได้ทำความดีทันทีเมื่อมีโอกาสทุกครั้งตลอดชีวิต

๓) ด้านการจัดการ หลักการจัดการของบ้านกัลยาณมิตรใช้หลักธรรมในหัวข้อหลักปฏิรูปเทศ ๔ (สถานที่ อาหาร บุคคลและธรรมะเป็นที่สบาย) ความดีสากล (สะอาด ระเบียบ สุขภาพ ตรงต่อเวลา มีสมาธิ) และฝึกนิสัยใน ๕ ห้องชีวิต(ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องแต่งตัว ห้องทำงาน) เป็นต้น ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ ๔

^๒ วัลนิกา ฉลากบาง”การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร”, ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุสิต สาขาวิชาการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), (บทคัดย่อ).

ได้แก่ ทาน การถวายทานให้ทาน ปิยวาจา พุดจาอ่อนหวาน อัตถจริยา คือการปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายในการทำความดี และสมานัตตตา คือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น สร้างความรักและสามัคคีในบ้านกัลยาณมิตร โดยให้ญาติโยมมีส่วนร่วมความเป็นเจ้าของงาน ทำหน้าที่จัดเตรียมสถานที่ เป็นพิธีกรดำเนินกิจกรรม แบ่งปันประสบการณ์จากการไปลงมือกิจวัตรความดี

๔) ด้านการเรียนรู้ เรียนรู้เป้าหมายชีวิตที่แท้จริง รู้หลักธรรมในพระไตรปิฎกที่ถูกต้องและโดยเฉพาะได้รู้หลักธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น มงคลชีวิต ๓๘ ประการต้น การปฏิบัติตามศีล ๕ เป็นประจำ บริจาคทาน ทำสมาธิ และฟังธรรม ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นทีม จะต้องให้เกียรติกัน ให้ทีมงานเห็นภาพรวมและเป้าหมายปลายทางที่ตรงกัน

๕.๓ รูปแบบการจัดการศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเชิงพุทธบูรณาการ ผ่าน BAANKALYA MODEL

๑) **แนวคิดและปรัชญา** การศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนและให้โอกาสในการเรียนรู้ในวิถีชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีปรัชญาของการจัดการศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตร “ บ้านแสงสว่าง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสงบสุข ”

๒) **ความมุ่งหมาย** การศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรมิได้หลายเป้าหมายและหลายวัตถุประสงค์ โดยเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมพัฒนาตนเองเป็นคนดีมีความรู้รอบตัวครอบครัวไม่มีปัญหาเป็นกำลังพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องและเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและนันทนาการของสมาชิกบ้านกัลยาณมิตรแต่ละคนในทางธรรมมากกว่าการเพิ่มพูนความรู้เชิงวิชาการแต่เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมมากกว่า

๓) **ผู้สอน** กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรคือ มีทั้งเป็นฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีความรู้คู่คุณธรรม ที่ผ่านกระบวนการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องคุณธรรมาระดับหนึ่งเช่นพระภิกษุ ฝึกฝนไตรสิกขาคือศีลสมาธิปัญญา ส่วนใหญ่จะเป็นพระเถระมหาเถระเป็นต้น ส่วนคฤหัสถ์ที่ผ่านการฝึกอบรมในทางธรรมเช่นเจ้าของบ้านกัลยาณมิตรที่ผ่านโครงการฝึกการเป็นวิทยากร ก็สามารถให้ธรรมทาน เล่าธรรมะ หรืออ่านคำสอนของมหาปุชชนิยาจารย์ การแจ้งข่าวบุญหรือการแจ้งกิจกรรมต่างๆ ได้

๔) **หลักสูตร** การศึกษาตามอธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรไม่มีหลักสูตรที่แน่นอนตายตัว แต่เป็นลักษณะการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม สื่อ และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นทางธรรมมากกว่าทางโลก หากมีหลักสูตรก็ไม่ผิดอะไร สามารถสอนไปตามหลักสูตรที่คิดว่าผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มที่ เช่นการเข้าร่วมโครงการอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อนหรือภาคเช้าพรรษา เป็นต้น

๕) ความรู้ การศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตร ทำให้เกิดความรู้ ด้วยการเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะหลักการของ ฆราวาสที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผลที่ดี มีหลักการต่างๆที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันเช่นบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือการให้ทานเป็นนิจทาน การรักษาศีลเป็นนิจศีล และการเจริญสมาธิภาวนาเป็นประจำ ดังคำโบราณที่ให้หลักไว้เป็นกิจกรรมประจำวันคือ “เข้าไต่ยังไม่ทำทาน เข้านั้นยังไม่ทานข้าว วันไต่ยังไม่รักษาศีล วันนั้นยังไม่ออกจากบ้าน คั้นไต่ยังไม่ได้สวดมนต์นั่งสมาธิ คั้นนั้นจะยังไม่นอน”

๖) วิธีการเรียนรู้ การศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีหลายรูปแบบ เช่นใช้การบรรยาย การสนทนากลุ่ม การใช้สื่อการเรียน การสอนต่างๆการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่นการสวดมนต์ การนั่งสมาธิ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์โดยตรง ที่เรียกว่ามีประสบการณ์ภายใน ในเรื่องของการปฏิบัติธรรม นั่นเอง

๗) สื่อการเรียนรู้ ลักษณะสื่อการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตร มีความหลากหลายตามที่กลุ่มเป้าหมายประสงค์ด้วย และทางผู้สอนประสงค์ให้ด้วย มีสื่อที่เป็นคติธรรมทั้งทางโลกและทางธรรมที่ถูกต้องตรงตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีการอ้างอิงหลักฐานในพระไตรปิฎกด้วย โดยเฉพาะสื่อในทางพระพุทธศาสนา เช่นคัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือธรรมะต่างๆเทปซีดี วีดีทัศน์และอื่นๆอีก เป็นต้น

๘) กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ตามการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเป็นไปตามวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย มีกิจกรรมต่างๆ ทั้งในทางพระพุทธศาสนา เช่นการสวดมนต์ทำวัตรเย็น การสวดมนต์บทพิเศษต่างๆ เช่น สวดมนต์บทธัมมจักกัปปวัตตนสูตร การนั่งเจริญสมาธิภาวนา การฟังธรรมและการสนทนาธรรม เป็นต้น

๙) การประเมินผล การศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรเป็นการประเมินความก้าวหน้าของกลุ่มเป้าหมายที่บ้านกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่อง ทำให้วัดผลได้จากจำนวนสมาชิกที่มาร่วมเพิ่มขึ้นและมีความถี่ในการมาร่วมกิจกรรม และสามารถเปิดบ้านตนเองเป็นบ้านกัลยาณมิตรได้และสามารถใช้สถานที่อื่นๆจัดได้ โดยดูตามความเหมาะสม เช่น สโมสรของหมู่บ้าน, หอประชุมหมู่บ้านหรือโรงเรียน เป็นต้น

๑๐) กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับบริการ กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตร คือ บุคคลทุกคน ซึ่งมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งอายุทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ทุกพื้นที่ โดยไม่มีการจำแนกสถานภาพทางสังคม รวมทั้งพุทธบริษัท ๔ ทั้งมวล

ทั้งนี้ผลการวิจัยในเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของบ้านกัลยาณมิตรมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มาลี สืบกระแสน** ทำวิจัย เรื่อง “การพัฒนา

รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” พบว่า ๑. สภาพปัจจุบันการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และสามารถพยากรณ์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัว พยากรณ์องค์การแห่งการเรียนรู้ได้โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๖๕.๓๐ ($R^2 = ๐.๖๕๓$) ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์องค์การแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ (vision mission and strategies) การจัดทำโครงสร้างและการบริหารงาน (structure and administration) การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (instructional leadership) และการกำกับติดตามการดำเนินงาน (monitoring) ๓. รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยตัวแบบสุดท้ายมีค่าสถิติดังต่อไปนี้ $\chi^2 = ๗๔.๒๗$, $df = ๔๔$, $P\text{-value} = ๐.๓๔$ $GFI = .๙๕$, $AGFI = .๙๑$ $RMSEA = ๐.๐๕$, $CN = ๒๑๘.๗๔$ ^๗

๖. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้โดยมีรายละเอียด ได้แก่

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่วัดพระธรรมกายโดยสำนักสื่อกการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาควรส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาจากการจัดกิจกรรม สามารถเชิญชวนสมาชิกในครอบครัวรวมถึงเพื่อนบ้านมาร่วมปฏิบัติกิจกรรม ผ่านการจัด ๗ กิจกรรมความดี ประโยชน์ของการรักษาศีล ๕ อย่างสม่ำเสมอ

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่วัดพระธรรมกายโดยสำนักสื่อกการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้รับจากบ้านกัลยาณมิตร โดยรวมคนเก่า ชักชวนคนใหม่ในการเป็นจิตอาสา เข้าใจเป้าหมายของชีวิตมากขึ้น และสามารถนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติฝึกฝนพัฒนาเพื่อเป้าหมายสูงสุด

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่วัดพระธรรมกายโดยสำนักสื่อกการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาควรส่งเสริมการจัดการของบ้านกัลยาณมิตรโดยเรียนรู้หลักการจัดการของ

^๗ มาลี สิบกระแสบ, “การพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, *ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

บ้านกัลยาณมิตรด้วยสื่อธรรมะ มีจิตอาสาด้วยตนเองในการจัดการภายในบ้านและจัดการบริหารงานในบ้านกัลยาณมิตรโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่วัดพระธรรมกายโดยสำนักสื่อกการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาควรส่งเสริมการเรียนรู้เป้าหมายชีวิตอย่างแท้จริงในเรื่องบุญและบาป การปฏิบัติตามศีล ๕ เป็นประจำ และการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมโดยเกิดการเรียนรู้ตามอริยาศัยบูรณาการกับกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

คมกฤษ จันทร์ขจร. “การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอริยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

มาลี สืบกระแส. “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, **ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.

วิศนี ศิลตระกูล และอมรา ปฐภิญโญบุรณ. **การศึกษาตามอริยาศัย: จากแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอริยาศัย, โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. ๒๕๔๔.

วัลนิกา ฉลากบาง. “การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร”, **ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรดุขฎฐิบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)**. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan.1970. อ้างใน สุทธนุ ศรีไสย. ๒๕๕๑.

